

UDK:339.13.017:368:330.341.44:303.2:311.141:316.009.168:368.031 (497.11)
DOI: 10.5937/TokOsig2104009S

Mast. ekon. Marija D. Stojmenović¹

ANALIZA TRŽIŠNE KONCENTRACIJE U SEKTORU OSIGURANJA REPUBLIKE SRBIJE

PREGLEDNI RAD

Apstrakt

Analiza i merenje nivoa koncentracije na tržištu osiguranja bitni su zato što omogućavaju sagledavanje trenutnog stanja na posmatranom tržištu, kao i sagledavanje promena koje bi mogle da se dogode u budućnosti. Predmet istraživanja rada jeste analiza nivoa koncentracija na tržištu osiguranja Republike Srbije kroz prizmu dva pokazatelja: racija koncentracije (CR) i Herfindal-Hiršmanovog indeksa koncentracije (HHI), za vremenski raspon od 2014. do 2020. godine. Rezultati istraživanja pokazali su prisustvo koncentracije na domaćem tržištu osiguranja.

Ključne reči: koncentracija, tržište osiguranja Republike Srbije, racio koncentracije, Herfindal-Hiršmanov indeks koncentracije.

I. Uvod

Tržišna koncentracija jeste jedna od najznačajnijih mera konkurentnosti privrede, s obzirom na to da je održavanje niskog nivoa koncentracije važan preduslov za njeno efikasno funkcionisanje. Stoga je analiza nivoa koncentracije, kao i proučavanje i usavršavanje metoda i tehnika koje omogućavaju merenje nivoa koncentracije na tržištu, veoma važan zadatak.² Analiza nivoa koncentracije u pojedinim

¹ Student doktorskih studija Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu,
e-mail: marijastojmenovic91@gmail.com
Rad je primljen: 27. jula 2021.

Rad je prihvaćen: 4. avgusta 2021.

² Dalibor Tomaš, „Lorencova kriva kao pokazatelj tržišne koncentracije u sektoru osiguranja Republike Srbije“, *Financing* br. 4 (2), 2013, str. 22.

privrednim sektorima ima velik značaj za analizu odnosa između konkurenata i uticaja koji svako od njih ima na krajnje korisnike, na privrednu granu i privredu u celini.³

Sektor osiguranja je značajan za funkcionisanje privrednog sistema jedne zemlje, ne samo sa stanovišta sigurnosti i zaštite od različitih vrsta rizika, već i sa stanovišta uticaja na ukupan ekonomski rast i razvoj, kao i na unapređenje funkcionisanja celokupnog finansijskog tržišta.⁴ Koncentracija sektora osiguranja posmatra se kroz konkurenciju koja postoji između osiguravajućih društava koja posluju na tržištu osiguranja.

Analiza konkurencije i konkurentne pozicije ključna je stvar za tržišni uspeh svakog osiguravajućeg društva.⁵ Na tržištu osiguranja Republike Srbije trenutno posluje 20 društava za (re)osiguranje. Poslovima osiguranja bavi se 16 društava, a samo poslovima reosiguranja četiri društva. U Republici Srbiji se, posmatrano od 2014. godine do 2020. godine, uočava tendencija smanjenja broja osiguravajućih društava, s napomenom da se broj u prethodne tri godine nije menjao. Predmet istraživanja ovog rada jeste, upravo, analiza nivoa koncentracije na tržištu osiguranja Republike Srbije, kroz prizmu dva pokazatelja koji se koriste za merenje nivoa koncentracije: racija koncentracije (CR) i Herfindal-Hiršmanovog indeksa koncentracije (HHI). Cilj rada je da se na osnovu analize dobijenih rezultata pruži odgovor na pitanje da li nivo koncentracije na domaćem tržištu osiguranja ugrožava njegovu konkurentnost.

Rad je strukturiran kroz tri dela. Nakon uvodnog dela, u prvom delu će biti učinjen osvrt na relevantnu literaturu u segmentu pozitivnih/negativnih implikacija koncentracije osiguravajućih društava na konkurentnost sektora osiguranja. U drugom delu će biti prikazani osnovni pokazatelji koji se koriste za analizu nivoa koncentracije na tržištu: racio koncentracije (CR) i Herfindal-Hiršmanov indeks koncentracije (HHI). U trećem delu rada posebna pažnja biće posvećena analizi nivoa koncentracije na tržištu osiguranja Republike Srbije u periodu od 2014. do 2020. godine. Na kraju rada biće sublimirane ključne činjenice i izneti zaključci.

II. Pregled relevantne literature

Koncentracija se može definisati kao stanje u kome je ukupan obim prodaje ili ponude na jednom tržištu koncentrisan na manji broj tržišnih subjekata.⁶ Praćenje i merenje nivoa koncentracije u svakom sektoru privrede potrebno je kako bi kreatori ekonomske politike mogli na vreme da uoče narušavanje tržišnih postulata,

³ Milan Kostić, „Analiza koncentracije ponude u sektoru osiguranja Srbije“, *Industrija* br. 37(2), 2009, str. 59.

⁴ D. Tomaš, str. 22.

⁵ Boris Marović, Vladimir Njegomir, Dragan Marković, „Competition in insurance markets of the region of former Yugoslavia“, *Ekonomika preduzeća*, br. 61(5–6), 2013, str. 354.

⁶ Slobodan Aćimović, Miomir Jakšić, Marko Bačković, Božidar Cerović, Branko Medojević, *Ekonomski rečnik*, Beograd: Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, 2006, str. 327.

i da shodno tome preduzmu neophodne mere,⁷ a sve to u cilju izbjegavanja oblika nesavršene konkurencije koji se mogu javiti u vidu monopolskih, duopolskih ili oligopolskih struktura na tržištu.⁸ Visok nivo koncentracije dovodi do smanjenja tržišne konkurentnosti. Ali valja napomenuti to da savršena konkurencija u finansijskom sektoru nije tržišno održiva, iz razloga što se ugrožavaju profitne marže finansijskih institucija, što se javlja problem asimetričnosti informacija i povećava moralni hazard, i što se povećava nivo pasivnih stopa u bankarskom sektoru s ciljem privlačenja što većeg broja klijenata.⁹

Takođe, jedan deo naučne javnosti navodi da visok udeo stranog vlasništva u ukupnoj bilansnoj sumi i premiji osiguranja može predstavljati velik problem za razvoj ekonomije u nerazvijenim regionima (primer, Republika Srbija), dok drugi deo naučne javnosti smatra da ulazak stranih osiguravajućih društava na finansijsko tržište ima pozitivan efekat na konkurenciju.¹⁰ Shodno tome, postavlja se pitanje opravdanosti ulaska stranih investitora na tržište osiguranja u finansijski nerazvijenim zemljama. Prema ranijim studijama, postoji nekoliko ključnih prednosti za ulazak stranih investitora, i to su: razvoj životnog osiguranja, poboljšanje korporativnog upravljanja i upravljanje rizicima u poslovanju, poboljšanje kvaliteta usluga, uvođenje novih i visokokvalitetnih paketa usluga, povećanje zdravstvene konkurencije, jačanje transparentnosti poslovanja, prenosa tehnološkog i menadžerskog znanja i pojava spoljnih izvora finansiranja.¹¹ Posmatrano prema vlasničkoj strukturi kapitala, na kraju 2020. godine, od 20 osiguravajućih društava koja posluju u Republici Srbiji, 15 je u većinskom stranom vlasništvu.¹²

Što se tiče sektora osiguranja Republike Srbije, njega karakteriše srednja koncentracija ponude. Istraživanja su pokazala da na domaćem tržištu trenutno postoji grupa od nekoliko osiguravajućih društava koja su lideri i imaju značajan udeo na ukupnom tržištu,¹³ te je stoga u sektoru osiguranja prisutna oligopolska tržišna struktura.¹⁴ Praćenjem nivoa ograničenosti ili koncentracije ponude na trži-

⁷ D. Tomaš, str. 22.

⁸ Maja Filipović, Vladislava Avramović, Željko Račić, „Analiza nivoa koncentracije aktive u bankarskom sektoru Republike Srbije“, *Škola biznisa*, br. 2/2016, str. 112.

⁹ Maja Dimić, *Analiza nivoa koncentracije u bankarskom sektoru i u sektoru osiguranja u zemljama Centralne i Istočne Evrope*, doktorska disertacija, Beograd: Univerzitet Singidunum, 2015, str. 134.

¹⁰ Maja Dimić, Lidija Barjaktarović, Olja Arsenijević, Polona Šprajc, Janez Žirovnik, „Measuring the Concentration of Insurance Sector – the Case of Southeastern European Countries“, *Organizacija* br. 51 (1), 2018, str. 52.

¹¹ M. Dimić, L. Barjaktarović, O. Arsenijević, P. Šprajc, J. Žirovnik, str. 52.

¹² Narodna banka Srbije, Sektor osiguranja u Srbiji – Kvartalni izveštaj za 2020. godinu, Beograd: Narodna banka Srbije, 2021, https://nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/izvestaji/izv_IV_2020.pdf, pristupljeno 15. 7. 2021.

¹³ Tijana Kaličanin, Edin Hanić, „The competitiveness of insurance market in Serbia“, *Business and applied economics – book of abstracts* (urednici: Ivana Domazet i Jovan Zubović), 2018, str. 196.

¹⁴ M. Dimić, str. 102.

štu osiguranja Republike Srbije sagledava se ponašanje osiguravajućih društava i njihov odnos prema krajnjim korisnicima. Od stepena ograničenosti jednog tržišta zavisi i mogućnost korisnika da biraju društvo čije će usluge koristiti. U slučaju visoke koncentracije i velike ograničenosti tržišta izbor korisnika je drastično sužen.¹⁵

Viši nivoi koncentracije na tržištu osiguranja utiču na smanjenje njegove finansijske stabilnosti,¹⁶ u skladu sa stavom „koncentracija – krhkost“.¹⁷ Stoga je kontrola i regulisanje nivoa koncentracije od strane nadležnih organa od izuzetne važnosti za normalno funkcionisanje tržišta, kao i za adekvatno zadovoljenje potreba krajnjih korisnika.

III. Pokazatelji kojima se meri koncentracija na tržištu

Velik broj pokazatelja koristi se za merenje nivoa tržišne koncentracije. U najznačajnije pokazatelje tržišne koncentracije spadaju: racio koncentracije; Herfindal-Hiršmanov indeks koncentracije, Lorencova kriva, Džini koeficijent, koeficijent entropije, sveobuhvatni indeks industrijske koncentracije, Hannah & Kay indeks, Hall-Tideman-ov indeks, Hause indeks.¹⁸ Za potrebe ovog rada razmatrane su vrednosti dva pokazatelja: racio koncentracije (CR) i Herfindal-Hiršmanov indeks koncentracije (HHI).

Racio koncentracije (CR) je pokazatelj koji se najčešće koristi za merenje nivoa koncentracije na tržištu, i pokazuje učešće n najvećih osiguravajućih društava na tržištu osiguranja. Formula za izračunavanje ovog pokazatelja je sledeća:¹⁹

$$CR_n = \sum_{i=1}^n X_i$$

gde je:

X_i – pojedinačno tržišno učešće i -tog osiguravajućeg društva.

¹⁵ M. Kostić (2009), str. 61.

¹⁶ Muhammed Altuntas, Jannes Rauch, „Concentration and financial stability in the property-liability insurance sector: global evidence“, *Journal of Risk Finance*, br. 18(3), 2017, str. 284.

¹⁷ Jeungbo Shim, „An Investigation of Market Concentration and Financial Stability in Property – Liability Insurance Industry“, *The Journal of Risk and Insurance*, br. 84(2), 2017, str. 567.

¹⁸ Ksenija Dumičić, Anita Pavković, Josipa Akalović-Antić, „Mjerenje koncentracije u bankama u Republici Hrvatskoj“, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu* (urednik: Anita Pavković), br. 10 (2), Zagreb, 2012, str. 121.

¹⁹ Ljubodrag Savić, „Tržišne strukture u jugoslovenskoj industriji“, *Industrija*, br. 26 (1–4), 2000, str. 4.

Pojedinačno učešće i -tog osiguravajućeg društva dobija se na sledeći način:²⁰

$$X_i = \left(\frac{q_i}{Q} \right) 100$$

gde je:

q_i – ponuda i -tog osiguravajućeg društva,

Q – ponuda cele grane.

Ovaj pokazatelj se često naziva i CR5, zato što se racio koncentracije odnosi na pet vodećih osiguravajućih društava koja posluju na tržištu osiguranja. U sledećoj tabeli date su referentne vrednosti ovog pokazatelja.

Tabela 1. Referentne vrednosti racija koncentracije

Vrednost CR indeksa	Nivo koncentracije na tržištu
CR = 0%	Savršena konkurencija (nema koncentracije tržišta)
CR < 25%	Nisko koncentrisana tržišta
25% < CR < 50%	Umereno koncentrisana tržišta
CR > 50%	Visoko koncentrisana tržišta
CR = 100%	Monopol (potpuna koncentracija tržišta)

Izvor: Maja Filipović, Vladislava Avramović, Željko Račić, „Analiza nivoa koncentracije aktive u bankarskom sektoru Republike Srbije“, *Škola biznisa* br. 2/2016, str. 114; Maja Dimić, *Analiza nivoa koncentracije u bankarskom sektoru i u sektoru osiguranja u zemljama Centralne i Istočne Evrope*, doktorska disertacija, Beograd: Univerzitet Singidunum, 2015, str. 120.

Prednost, a ujedno i glavni nedostatak ovog pokazatelja jeste njegova jednostavnost. Racio koncentracije pokazuje ukupno tržišno učešće pet najvećih osiguravajućih društava, ali ne uvažava disperziju tih učešća između njih samih. Takođe se javlja i problem tržišnog učešća ostalih osiguravajućih društava, jer njihovo tržišno učešće, iako malo, utiče na koncentraciju celokupne ponude.²¹ Da bi se izbegli nedostaci racija koncentracije, u analizi se koristi Herfindal-Hiršmanov indeks koncentracije.

Herfindal-Hiršmanov indeks koncentracije (HHI) daje potpunu informaciju o nivou koncentracije na određenom tržištu, uzimajući u obzir učešće svih kompanija i uvažavajući postojanje razlika u veličini tržišnog učešća između konkurenata.²²

²⁰ Milan Kostić, „Merenje koncentracije ponude grane“, *Ekonomski horizonti*, br. 10 (1), 2008, str. 92.

²¹ Boris Begović, Rajko Bukvić, Boško Mijatović, Marko Paunović, Robert Sepi, Dragor Hiber, *Antimonopolska politika u SR Jugoslaviji*, Beograd: Centar za liberalno-demokratske studije, 2002, str. 34.

²² Lorena Škuflić, Fran Galetić, Branimir Gregurić, „Liberalization and Market Concentration in the Insurance Industry: Case of Croatia“, *Economic Review: Journal of Economic and Business*, br. 9(2), str. 66.

Predstavlja sumu kvadrata tržišnog učešća svih finansijskih institucija na tržištu po osnovu zajmova, bilansne sume, kredita, ostvarenog profila, depozita, prikupljene premije osiguranja i slično.²³ Formula za izračunavanje ovog pokazatelja je sledeća:²⁴

$$HHI = \sum_{i=1}^n (X_i^2)$$

pri čemu je:

n – ukupan broj osiguravajućih društava,

X_i – tržišno učešće i -tog osiguravajućeg društva u sektoru.

Vrednost HH indeksa se kreću u rasponu od 0 do 10.000. U narednoj tabeli prikazane su referentne vrednosti HH indeksa i u skladu s tim različiti nivoi koncentracije na tržištu.

Tabela 2. Referentne vrednosti Herfindal-Hiršmanovog indeksa koncentracije

Vrednost HHI indeksa	Nivo koncentracije na tržištu
HHI < 1.000	Nekonzentrisano tržište
1.000 < HHI < 1.800	Srednje koncentrisano tržište
1.800 < HHI < 2.600	Visoko koncentrisano tržište
2.600 < HHI < 10.000	Veoma visoko koncentrisano tržište
HHI = 10.000	Monopolski koncentrisano tržište

Izvor: Boris Begović, Rajko Bukvić, Boško Mijatović, Marko Paunović, Robert Sepi, Dragor Hiber, *Antimonopolska politika u SR Jugoslaviji*, Beograd: Centar za liberalno-demokratske studije, 2002, str. 35.

Osnovna prednost korišćenja Herfindal-Hiršmanovog indeksa u odnosu na ratio koncentracije ogleda se upravo u činjenici da se u razmatranje uzima tržišno učešće svih entiteta na tržištu. Međutim, najveći nedostatak ogleda se u izostavljanju iz analize onih tržišnih učesnika čije je tržišno učešće ispod 1%.²⁵ Ipak, navedeno ograničenje ne predstavlja značajnu prepreku primene, tako da se danas HH indeks smatra pouzdanim indikatorom merenja tržišne koncentracije na svim tržištima.²⁶

²³ M. Dimić, str. 122.

²⁴ Oz Šaj, *Industrijska organizacija – teorija i primena*, Beograd: Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2005, str. 172.

²⁵ Vlastimir Vuković, „Tržišna koncentracija domaćih banaka“, *Finansije*, br. 1–6, 2006, str. 9.

²⁶ M. Dimić, str. 122.

IV. Analiza nivoa koncentracije u sektoru osiguranja Republike Srbije

Analiza nivoa koncentracije u sektoru osiguranja Republike Srbije u ovom radu obuhvata vremenski raspon od 2014. do 2020. godine. Istraživanje je podjeljeno na dva dela, koji obuhvataju izračunavanje koncentracije pomoću gorenavedених pokazatelja. U Tabeli 3. dat je pregled kretanja broja osiguravajućih društava u sektoru osiguranja Republike Srbije, za period od 2014. godine do 2020. godine.

Tabela 3. Broj osiguravajućih društava u sektoru osiguranja Republike Srbije od 2014. do 2020. godine

Godina	Broj osiguravajućih društava
2014.	25
2015.	24
2016.	23
2017.	21
2018.	20
2019.	20
2020.	20

Izvor: Narodna banka Srbije, Sektor osiguranja u Srbiji – Kvartalni izveštaj za period od 2014. godine do 2020. godine (Arhiva), Beograd: Narodna banka Srbije, 2015–2021, <https://nbs.rs/sr/finansijske-institucije/osiguranje/izvestaj/>, pristupljeno 15. 7. 2021.

U prvom koraku analize izračunate su vrednosti CR5 (ratio koncentracije pet najvećih osiguravajućih društava), i to prema ukupnoj ostvarenoj premiji, prema ostvarenoj premiji životnog osiguranja i prema ostvarenoj premiji neživotnog osiguranja osiguravajućih društava. Dobijene vrednosti prikazane su u tabelama 4, 5 i 6.

Tabela 4. Ratio koncentracije (CR5) prema ukupnoj ostvarenoj premiji u periodu od 2014. do 2020. godine

Godina	Ukupno prvih 5 osiguravajućih društava (mlrd RSD)	Ukupna ostvarena premija (mlrd RSD)	CR5 (%)
2014.	53,1	69,4	76,5%
2015.	61,6	80,9	76,1%
2016.	66,8	89,1	75,0%
2017.	71,9	93,1	77,2%

Godina	Ukupno prvih 5 osiguravajućih društava (mlrd RSD)	Ukupna ostvarena premija (mlrd RSD)	CR5 (%)
2018.	78,4	99,9	78,5%
2019.	83,6	107,5	77,7%
2020.	85,2	109,9	77,5%

Izvor: Narodna banka Srbije, Sektor osiguranja u Srbiji – Kvartalni izveštaj za period od 2014. godine do 2020. godine (Arhiva), Beograd: Narodna banka Srbije, 2015–2021, <https://nbs.rs/sr/finansijske-institucije/osiguranje/izvestaj/>, pristupljeno 15. 7. 2021.

Tabela 5. Racio koncentracije (CR5) prema ostvarenoj premiji životnog osiguranja u periodu od 2014. do 2020. godine

Godina	Ukupno prvih 5 osiguravajućih društava (mlrd RSD)	Ukupna ostvarena premija životnog osiguranja (mlrd RSD)	CR5 (%)
2014.	13,8	15,3	90,2%
2015.	16,8	18,7	89,8%
2016.	19,0	21,3	89,2%
2017.	18,2	24,1	75,5%
2018.	19,8	24,4	81,1%
2019.	20,9	25,6	81,6%
2020.	21,8	27,7	78,7%

Izvor: Kalkulacija autora prema: Narodna banka Srbije, Sektor osiguranja u Srbiji – Kvartalni izveštaj za period od 2014. godine do 2020. godine (Arhiva), Beograd: Narodna banka Srbije, 2015–2021, <https://nbs.rs/sr/finansijske-institucije/osiguranje/izvestaj/>, pristupljeno 15. 7. 2021.

Tabela 6. Racio koncentracije (CR5) prema ostvarenoj premiji neživotnog osiguranja u periodu od 2014. do 2020. godine

Godina	Ukupno prvih 5 osiguravajućih društava (mlrd RSD)	Ukupna ostvarena premija neživotnog osiguranja (mlrd RSD)	CR5 (%)
2014	43,1	53,4	80,7%
2015	49,1	61,6	79,7%
2016	52,1	66,0	78,9%
2017	57,5	70,4	81,7%
2018	62,2	76,1	81,7%
2019	66,0	82,5	80,0%
2020	66,7	83,8	79,6%

Izvor: Kalkulacija autora prema: Narodna banka Srbije, Sektor osiguranja u Srbiji – Kvartalni izveštaj za period od 2014. godine do 2020. godine (Arhiva), Beograd: Narodna banka Srbije, 2015–2021, <https://nbs.rs/sr/finansijske-institucije/osiguranje/izvestaj/>, pristupljeno 15. 7. 2021.

U drugom koraku analize izračunate su vrednosti HH indeksa (Herfindal-Hiršmanov indeks koncentracije) prema ukupnoj ostvarenoj premiji, prema ostvarenoj premiji životnog osiguranja i prema ostvarenoj premiji neživotnog osiguranja. Dobijene vrednosti prikazane su u Tabeli 7.

**Tabela 7. Herfindal-Hiršmanov indeks koncentracije u sektoru osiguranja
Republike Srbije za period od 2014. do 2020. godine**

Godina	HHI ukupna ostva- rena premija	HHI ostvarena premija životnog osiguranja	HHI ostvarena premija neživotnog osiguranja
2014.	1.431	1.924	1.668
2015.	1.496	2.092	1.738
2016.	1.424	2.029	1.715
2017.	1.470	1.395	1.773
2018.	1.533	1.629	1.725
2019.	1.474	1.615	1.643
2020.	1.464	1.449	1.647

Izvor: Kalkulacija autora prema: Narodna banka Srbije, Sektor osiguranja u Srbiji – Kvartalni izveštaj za period od 2014. godine do 2020. godine (Arhiva), Beograd: Narodna banka Srbije, 2015–2021, <https://nbs.rs/sr/finansijske-institucije/osiguranje/izvestaj/>, pristupljeno 15. 7. 2021.

Prosečna vrednost koeficijenta CR5 svedoči da se sektor osiguranja Republike Srbije može opisati kao visoko koncentrisan. Vrednosti CR5 su iznad 70%, tako da stanje na tržištu osiguranja Republike Srbije ozbiljno pretilo da ugrozi konkurenciju. Dobijene vrednosti HHI indeksa u sve tri posmatrane kategorije (ukupna ostvarena premija osiguranja, ostvarena premija životnog osiguranja, ostvarena premija neživotnog osiguranja) govore u prilog činjenici da je tržište osiguranja Republike Srbije srednje koncentrisano, sa izuzetkom ostvarene premije životnog osiguranja u 2014, 2015. i 2016. godini, kada su vrednosti HH indeksa koncentracije prelazile graničnu vrednost od 1.800, i kada je taj segment tržišta osiguranja pokazivao visoku koncentrisanost.

V. Zaključak

Na osnovu analize pokazatelja racija koncentracije (CR) i Herfindal-Hiršmanovog indeksa koncentracije (HHI), mogu se doneti sledeći zaključci. Prema dobijenim vrednostima racija koncentracije pet najvećih osiguravajućih društava, može se zaključiti da je tržište osiguranja Republike Srbije visoko koncentrisano i ozbiljno pretilo narušavanju konkurencije. Vrednost HH indeksa koncentracije, kao potpunijeg pokazatelja koncentracije i konkurencije, govori u prilog tome da je tržište osiguranja Republike Srbije srednje koncentrisano. U Republici Srbiji je

2020. godine poslovalo 20 osiguravajućih društava, što je za pet manje nego 2014. godine. Nivo koncentracije rezultat je konsolidacije, restrukturiranja ili ulaska osiguravajućih društava na tržište osiguranja ili njihovog izlaska, razvijenosti tržišta, kao i razvijenosti celokupnog finansijskog tržišta. Imajući u vidu tendenciju smanjenja broja osiguravajućih društava na tržištu osiguranja Republike Srbije (iako se u prethodne tri godine broj nije menjao), kao i vrednosti pokazatelja koncentracije, u budućnosti se može očekivati dalja tendencija smanjenja broja osiguravajućih društava, čime će pitanje analize i praćenja nivoa koncentracije i konkurencije postati sve značajnije.

Literatura

- Aćimović, S., Jakšić, M., Bačković, M., Cerović, B., Medojević, B., *Ekonomski rečnik*, Beograd: Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, 2006.
- Altuntas, M., Rauch, J., „Concentration and financial stability in the property-liability insurance sector: global evidence“, *Journal of Risk Finance*, br. 18(3), 2017, str. 284–302.
- Begović, B., Bukvić, R., Mijatović, B., Paunović, M., Sepi, R., Hiber, D, *Anti-monopolska politika u SR Jugoslaviji*, Beograd: Centar za liberalno-demokratske studije, 2002.
- Dimić, M., *Analiza nivoa koncentracije u bankarskom sektoru i u sektoru osiguranja u zemljama Centralne i Istočne Evrope*, Doktorska disertacija, Beograd: Univerzitet Singidunum, 2015.
- Dimić, M., Barjaktarović, L., Arsenijević, O., Šprajc, Žirovnik, J., „Measuring the Concentration of Insurance sector – the Case of Southeastern European Countries“, *Organizacija*, br. 51(1), 2018, str. 50–64.
- Dumičić, K., Pavković, A., Akalović-Antić, J., „Mjerenje koncentracije u bankama u Republici Hrvatskoj“, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu* (urednik: Anita Pavković), br. 10(2), Zagreb, 2012, str. 117–136.
- Filipović, M., Avramović, V., Račić, Ž., „Analiza nivoa koncentracije aktive u bankarskom sektoru Republike Srbije“, *Škola biznisa*, br. 2/2016, str. 111–119.
- Kaličanin, T., Hanić, E., „The competitiveness of insurance market in Serbia“, *Business and applied economics – book of abstracts* (urednici: Ivana Domazet i Jovan Zubović), 2018, str. 195–197.
- Kostić, M., „Analiza koncentracije ponude u sektoru osiguranja Srbije“, *Industrija*, br. 37(2), 2009, str. 59–77.
- Kostić, M., „Merenje koncentracije ponude grane“, *Ekonomski horizonti*, br. 10(1), 2008, str. 89–108.

- Marović, B., Njegomir, V., Marković, D., „Competition in insurance markets of the region of former Yugoslavia“, *Ekonomika preduzeća*, br. 61(5–6), 2013, str. 354–363.
- Narodna banka Srbije, Sektor osiguranja u Srbiji – Kvartalni izveštaj za period od 2014. godine do 2020. godine (Arhiva), Beograd: Narodna banka Srbije, 2015–2021, <https://nbs.rs/sr/finansijske-institucije/osiguranje/izveštaj/>, pristupljeno 15. 7. 2021.
- Narodna banka Srbije, Sektor osiguranja u Srbiji – Kvartalni izveštaj za 2020. godinu, Beograd: Narodna banka Srbije, 2021, https://nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/izvestaji/izv_IV_2020.pdf, pristupljeno 15. 7. 2021.
- Savić, Lj., „Tržišne strukture u Jugoslovenskoj industriji“, *Industrija*, br. 26(1–4), 2000, str. 1–19.
- Shim, J., „An Investigation of Market Concentration and Financial Stability in Property – Liability Insurance Industry“, *The Journal of Risk and Insurance*, br. 84(2), 2017, str. 567–597.
- Šaj, O., *Industrijska organizacija – teorija i primena*, Beograd: Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2005.
- Škuflić, L., Galetić, F., Gregurić, B., „Liberalization and Market Concentration in the Insurance Industry: Case of Croatia“, *Economic Review: Journal of Economic and Business*, br. 9(2), str. 61–75.
- Tomaš, D., „Lorencova kriva kao pokazatelj tržišne koncentracije u sektoru osiguranja Republike Srbije“, *Financing*, br. 4(2), 2013, str. 22–29.
- Vuković, V., „Tržišna koncentracija domaćih banaka“, *Finansije*, br. 1–6, 2006, str. 5–17.